

Ірина Сидоренко
викладач, Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
кафедра АМТС №1

ПОВТОР ЯК КЛЮЧОВИЙ ПРИНЦИП ФУНКЦІОНУВАННЯ СТИЛІСТИЧНИХ ФІГУР У СУЧАСНИХ АНГЛОМОВНИХ ДРАМАТИЧНИХ ТВОРАХ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню стилістичних фігур, заснованим на принципі повтору, їх ролі в сучасному англомовному драматичному дискурсі. Дослідження проведене на матеріалі соціально-побутової драми Сьюзен Гласпелл, Артура Міллера, Ліліан Хеллман. Основна увага у роботі приділяється виділенню лексичних стилістичних фігур та моделей синтаксичного паралелізму, вивченню їх структурних, функціональних і стилістичних особливостей. Проведено кількісний аналіз з метою виявлення найбільш вживаних видів фігур та синтаксичних моделей. За результатами дослідження встановлено, що стилістичний повтор у драмі слугує увиразненню її змістового наповнення, надає драматичним текстам емоційності, ритмічності та поетичної маркованості.

Ключові слова: когезія, повтор, драматичний дискурс, стилістична фігура, синтаксичний паралелізм.

Сидоренко И. А. ПОВТОР КАК КЛЮЧЕВОЙ ПРИНЦИП ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ СТИЛИСТИЧЕСКИХ ФИГУР В СОВРЕМЕННЫХ АНГЛОЯЗЫЧНЫХ ДРАМАТИЧЕСКИХ ПРОИЗВЕДЕНИЯХ

Аннотация. Статья посвящена исследованию стилистических фигур, основанных на принципе повтора, их роли в современном англоязычном драматическом дискурсе. Исследование проведено на материале социально-бытовой драмы Сьюзен Гласпелл, Артура Миллера, Лилиан Хеллман.

Основное внимание в работе уделяется выделению лексических стилистических фигур и моделей синтаксического параллелизма, изучению их структурных, функциональных и стилистических особенностей. Проведен количественный анализ с целью выявления наиболее употребляемых видов фигур и синтаксических моделей. По результатам исследования установлено, что стилистический повтор в драме служит выразительным средством передачи содержательного наполнения, подчеркивает эмоциональность, ритмичность и поэтическую маркированность драматических текстов.

Ключевые слова: когезия, повтор, драматический дискурс, стилистическая фигура, синтаксический параллелизм.

Sydorenko I. A. **REPETITION AS A KEY PRINCIPLE OF THE STYLISTIC FIGURES FUNCTIONING IN MODERN ENGLISH DRAMA**

Annotation. The article investigates the stylistic figures based on the principle of repetition, their role in modern English-language drama discourse. The research was conducted on the material of social drama by Susan Glaspell, Arthur Miller, Lillian Hellman. The focus of the work is given to the lexical stylistic figures and patterns of the syntactic parallelism, study of their structural, functional and stylistic features. A quantitative analysis to identify the most common types of stylistic figures and syntactic patterns is performed. The study shows that stylistic repetition serves as a tool depicting semantic content, emotional, rhythmic and poetic marking of drama.

Key words: cohesion, repetition, drama discourse, stylistic figure, syntactic parallelism.

У лінгвістичній науці поняття текстової зв'язності (когезії) характеризується різними типами відношень та взаємозалежності компонентів тексту, серед яких особливе місце відіграє стилістичний повтор як один з найважливіших елементів побудови текстотвірних логіко-семантичних зв'язків. Стилiстичному повтору придiляється увага у фундаментальних працях таких вчених як I. В. Арнольд, Л. Г. Бабенко, О. В. Бекетова, В. В. Виноградов, I. К. Білодiд, В. Г. Гак, I. Р. Гальперiн,

С. І. Гіндін, В. А. Кухаренко, О. М. Мороховський, Н. М. Разінкіна. Особливості вживання повторів у народній творчості вивчається у роботах Т. В. Жук (2005) та Т. В. Крашеннікової (2010). Дослідження функціонування повторів у поетичному стилі проводять Л. Б. Пришляк (2002) та Р. Л. Ріжко (2011). Повтори у художньому тексті аналізують Н. М. Івкова (2007), И. Ю. Ковальчук (2004), Р. Л. Оліщук (2011) та І. А. Синиця (2010). Категорію повтору в текстах-анонсах досліджує І. В. Соколова (2002). Інтерес вчених до вивчення повторів у текстах різних функціональних стилів вказує на **актуальність** теми нашого дослідження. Слід зазначити, що вивчення повторів на матеріалі художніх текстів здійснюється без розподілу цих текстів на прозові та драматичні. Останні, на нашу думку, надають широке поле для аналізу. Отже, **новизною** нашої роботи вважаємо вивчення повторів на матеріалі текстів драматичного жанру.

Залежно від приналежності повторюваної одиниці до мовного рівня, вчені виділяють: фонетичний, морфемний, лексичний, морфологічний та синтаксичний повтори. **Мету** нашого дослідження вбачаємо у виявленні структурно-функціональних і стилістичних особливостей лексичного і синтаксичного повторів у сучасній англomовній драмі.

Матеріалом дослідження стали сучасні англomовні соціально-побутові п'єси драматургів Сьюзен Гласпелл, Артура Міллера, Ліліан Хеллман.

Повтор є стилістичною фігурою мови, яка складається з повторення звуків, слів, морфем, синонімів або синтаксичних конструкцій в умовах достатньої тісноти ряду, тобто, досить близько, щоб бути помітними читачу [1, с. 45]. Так само, як і інші стилістичні фігури, які посилюють виразність художньої мови, повтори представляють собою цілеспрямоване відхилення від нейтральної синтаксичної норми, для якої досить однократного вживання слова. Основна функція повторів – це передача додаткової інформації емоційності, експресивності та стилізації. Повтор відноситься до тих стилістичних фігур, що є художнім засобом індивідуально-авторського естетичного та емоційного вираження дійсності.

За результатами аналізу творів «Дрібниці» Сьюзен Гласпелл, «Смерть комівояжера» Артура Міллера, «Дитячі години» Ліліан Хеллман встановлюємо, що стилістичні засоби, які утворюються за допомогою повторів, є елементом емоційно-драматичного впливу на адресата і слугують засобом індивідуалізації, типізації та увиразнення реплік персонажів.

При аналізі повторів (129 знайдених прикладів), які зустрічаються в даних драматичних текстах, було виділено такі стилістичні фігури: ампліфікація (4,2%), анаклаза (5,3%), анафора (13,9%), антитеза (1,8%), гемінація (2%), градація (4,1%), епаналепсис (3,1), епіфора (8,5%), полісиндетон (3,6%), просаподосис (1,7%), симплока (6,3%), хіазм (1,3%), комбіновані стилістичні фігури (2,9%), синтаксичний паралелізм (41,3%).

Однією зі стилістичних фігур, що часто зустрічаються в драматичному мовленні, є анаклаза – повторення (скандування) певних одиниць чи відрізків мовлення [4, с. 17]. Так, у драмі спостерігаємо речитатив як окремих слів, так і словосполучень, що надає фразі особливого емоційного забарвлення і звертає на неї увагу читача:

You realize nothing, nothing, nothing. (L. Hellman)

Надзвичайно поширеним явищем у текстах драми є анафора, яка є стилістичною фігурою, що базується на повторенні початкових частин (звуків, слів, синтаксичних побудов) суміжних відрізків мовлення (слів, рядків, строф) [4, с. 19]. Зокрема, Г. Я. Солганік зазначає, що суто емоційний, експресивний характер мають паралельні зв'язки, посилені анафорою (єдинопочатком), яка посилює значення множинності. За її допомогою повторюваний член речення (слово або словосполучення) зазнає сильного змістового виділення, підкреслюється логічно та емоційно [6, с. 34]. Зазначений повтор надає драматичному тексту унікальний ритм та емоційність, зближуючи його з поетичним мовленням:

*Everything I say you fuss at me about. Everything I do is wrong.
(L. Hellman)*

В драмі зустрічаємо таке стилістичне явище як антитеза. Антитеза є зіставленням діаметрально протилежних думок, тверджень тощо [4, с. 23]. У драматургії антитеза створюється різнорідним семантичним планом паралельних конструкцій з використанням антонімів та антонімічних зворотів, що слугують підкресленню парадоксальності ситуації:

It blesseth him that gives and him that takes. (L. Hellman)

Ще однією стилістичною фігурою, яка притаманна драмі, є гемінація. Гемінація в драматичних текстах являє собою багаторазове повторення слова чи словосполучення з метою експресивного насичення думки та підкреслення драматичності висловлювання [4, с. 43]:

Why did you do it? I search and search and I search, and I can't understand it. (A. Miller)

Градація – це поступове наростання, що прямує до найвищої точки, або послідовне спадання, послаблення настрою, мотиву, опису тощо [4, с. 50]. В драматичних творах градація дозволяє передати глибину почуттів чи переживань персонажів в хвилину потрясіння:

As much as all the words in all the books in all the world. (L. Hellman)

В стилістиці епаналепсис трактується як повтор слів на межі висловлювань [4, с. 67]. Ця стилістична фігура покликана виділити головну ідею драматичної репліки та передати наростання емоційної напруженості:

I made the last payment on the house today. Today, dear. (A. Miller)

Одним з найпоширеніших стилістичних засобів в текстах драматичних творів є епіфора, що визначається як стилістичний прийом, заснований на повторі кінцевого елемента в декількох висловлюваннях [4, с. 74]. В драматичних творах епіфора, подібно до анафори, використовується як для підсилення ритмічності, змістовності, акцентування думки, так і для звукового забарвлення фрази:

You want to do it? I hate to do it. (L. Hellman)

Характерним для драматичних текстів є стилістичний прийом полісиндетону, що базується на поєднанні всіх (або майже всіх) однорідних

членів речення одним і тим самим союзом. Знайдені приклади показують, що у більшості випадків, таким є союз *and*. Багатосполучниковість дозволяє акцентувати увагу на окремих компонентах мовлення драматичних текстів, увиразнювати їх, надавати, ритмічності, логічної послідовності та поетичного характеру:

And your women and your car and your apartment, and you will retire me for life! (A. Miller)

Просаподосис – повний або модифікований повтор важливих слів, речення чи строфи, якими починається висловлювання, у його кінці. Такий повтор є характерним для драми і відіграє важливу композиційну роль та пов'язаний з експресивним акцентуванням уваги на певній думці:

I gave you an order! Biff, come back here or I'll beat you! Come back here! I'll whip you! I gave you an order... (A. Miller)

Типовим явищем для сучасних драматичних текстів є симплока – фігура, яка характеризується поєднанням анафори й епіфори [4, с. 152]. Симплока є надзвичайно виразним стилістичним засобом. Будучи прийомом поетичного синтаксису, ця фігура і в драмі створює певний ритм, надаючи висловлюванням експресивність та емоційність:

There is nothing I mean to do, nothing I want to do. There is nothing anybody can do. (L. Hellman)

Хіазм визначається як стилістична фігура зворотнього синтаксичного паралелізму, у другій половині якого наявний зворотній порядок слів [5, с.57]. Знайдені приклади демонструють, що у текстах драми хіазм покликаний надати додатковий зміст висловлюванню, найчастіше, підкреслити стан безнадійності та безвиході персонажів:

Bricks and windows, windows and bricks. (A. Miller)

Досить часто в драмі зустрічаємо нетипове для інших жанрів, унікальне поєднання різних стилістичних фігур:

- поєднання епіфори та ампліфікації:

Against a lie. A great, awful lie. (L. Hellman)

- поєднання кільцевого повтору та ампліфікації:

You fake! You phony little fake! You fake! (A. Miller)

- поєднання анафори та полісиндетону:

I went out walking and I saw the flowers and they looked pretty and I didn't know it was late. (L. Hellman)

- поєднання анафори та кільцевого повтору:

You complain about the farm, you complain about the school, you complain about Karen, and now you have what you want and you are still looking for something to complain about. (L. Hellman)

- поєднання анафори та ампліфікації:

That man was a genius, that man was a success! (A. Miller)

- поєднання анафори та градації:

Maybe because I wanted you, maybe because I wanted you all along, maybe I couldn't call it by name, maybe it's been there ever since I first knew you. (L. Hellman)

- поєднання симплоки та ампліфікації:

I think he is still lost. I think he is very lost. (A. Miller)

- поєднання анаклази та епіфори:

On the road – on the road I want to grab you and just kiss the life out of you. (A. Miller)

До стилістичних прийомів синтаксису, заснованих на принципі повтору, також відноситься синтаксичний паралелізм, що базується на однаковій побудові двох (або більше) речень або їх частин. Зокрема, Н. М. Разінкіна визначає синтаксичний паралелізм як семантико-структурну єдність, що складається мінімально з двох компонентів (складових), які характеризуються синтаксичною тотожністю й логіко-смісловою спільністю [3, с. 195]. Диференційними ознаками синтаксичного паралелізму є особливий інтонаційний малюнок, особлива ритміка, а також особлива двопланова асоціативно- семантична завершеність та естетична довершеність висловлювання [2, с. 54]

Синтаксичний паралелізм складається з синтаксично однотипних конструкцій, основною функцією яких є посилення комунікативного та експресивного значення висловлювань та об'єднання семантично різних елементів в чисельні синтаксичні єдності. У паралельні конструкції можуть включатися головні чи придаткові частини речення. В драматичних текстах виділяємо:

- синтаксично-паралельні предикативні частини:

I wish you'd seen Minnie Foster when she wore a white dress with blue ribbons and stood up there in the choir and sang. (S. Glaspell)

- синтаксично-паралельні дискриптивні частини:

She was kind of like a bird herself – real sweet and pretty, but kind of timid and fluttery. (S. Glaspell)

- синтаксично-паралельні адвербіальні частини:

I want you to know, on the train, in the mountains, in the valleys, wherever you go, that you cut down your life for spite! (A. Miller)

Інколи, такий паралелізм може об'єднувати відразу декілька частин речення:

The work and the food and time to sit and smoke. (A. Miller)

Лексичне наповнення синтаксично-паралельних конструкцій драми, як правило, базується на зіставленні. Зазвичай, однорідний семантичний план їх елементів призводить до створення своєрідної градації, що надає виразності та певного ритму. Також, важливе значення відіграють сполучникові союзи, які слугують засобом передачі змістового зв'язку. Для драми типовим є полісиндетонічний зв'язок, що, найчастіше, виражається союзом *and*.

У драмі синтаксичний паралелізм пов'язаний з лексичним повтором, що дозволяє говорити про лексико-синтаксичний повтор. Такий повтор може бути повним (абсолютна однотипність лексичного наповнення та синтаксичних моделей речень):

She shouldn't have done it, she shouldn't have done it. (L. Hellman)

Повний повтор, в свою чергу, може бути розширеним (з додатковими компонентами, що уточнюють чи розширюють її зміст):

Look at you! Look at what's become of you! (A. Miller)

Типовим для драматургічного діалогу є розширення вихідної синтаксичної моделі за допомогою ампліфікації. У драмі ампліфікація сприяє посиленню виразності та експресивності мовлення, що досягається за допомогою введення додаткових елементів з більш експресивним семантичним значенням:

That is the truth, that is the honest truth. (L. Hellman)

Знайдені приклади демонструють, що утворені в результаті такої експансії варіанти синтаксичних моделей є стилістично маркованими і слугують для посилення мовленнєвої виразності.

В текстах драми зустрічаємо явище синтаксичного усічення, яке надає висловам особливої емоційності:

We are free and clear. We are free. We're free... We're free.... (A. Miller)

Досить часто така редукція вихідної моделі виникає за рахунок еліптичного опущення одного або двох головних членів речення. Такі еліптичні конструкції використовуються як засіб реалістичного відтворення живої, невимушеної бесіди героїв:

Why shouldn't he talk to himself? Why? (A. Miller)

Лексико-синтаксичний повтор може бути частковим. У такому випадку, повторювана одиниця виражається будь-якою частиною мови:

It makes me feel important to know that there is one thing ahead of me, one thing I've got to do. (L. Hellman)

Not having children makes less work but it makes a quiet house. (S. Glaspell)

Висновки. Дослідження показало, що лексичний та синтаксичний повтори займають особливе місце в художній організації сучасної драми. Вони несуть додаткову логічну та експресивну інформацію, сприяючи прагматичній ефективності драматичного мовлення. Їх роль не тільки

увиразнювати смислове наповнення драматичних текстів, а й надавати їм особливої емоційності, ритмічності та поетичної маркованості. Результати кількісного аналізу показують, що анафора та епіфора є найбільш вживаними стилістичними фігурами, заснованими на принципі лексичного повтору. Найпоширенішим видом синтаксичного паралелізму в драмі є повний лексико-семантичний повтор, що складає 12% від усіх знайдених прикладів. **Перспективу дослідження** вважаємо проведення розвідки на більшому обсязі матеріалу, із залучення інших жанрів драми.

Список літератури:

1. Арнольд И. В. Интерпретация художественного текста: типы выдвижения и проблема экспрессивности / И. В. Арнольд // Экспрессивные средства английского языка. – Ленинград, 1975. – С. 41–48.
2. Оліщук Р. Л., Макар І. С. Конструкції з повторами у мові роману Лонга «Дафніс і Хлоя» / Р. Л. Оліщук, І. С. Макар // *Studia linguistica*: збірник наукових праць / КНУ ім. Тараса Шевченка. – Київ, 2011. – Вип. 5, ч. 2. – С. 49–56.
3. Разинкина Н. М. Об одном из способов синтаксической организации научной прозы (стилистический прием параллелизма) / Н. М. Разинкина // *Лингвистика и методика преподавания иностранных языков*. Сб. ст. – М., 1976. – С. 59–90.
4. Святовец В. Ф. Словник тропів і стилістичних фігур / [укладач В. Ф. Святовец]. – К.: ВЦ «Академія», 2011. – 176 с.
5. Синиця І. А. Лексичний повтор як засіб реалізації семантичної зв'язності тексту / І. А. Синиця // *Мовознавство*. – 1994. – № 2–3. – С. 56–60.
6. Солганик Г. Я. *Стилистика текста: учеб. пособие* / Г. Я. Солганик. – 9-е изд. – М.: Флинта: Наука, 2009. – 256 с.
7. Beaty J. *The Norton Introduction to Literature*. – Eighth edition. – J. Beaty, A. Booth, J. Paul Hunter, K. J. Mays. – London: W. W. Norton & Company, 2001. – 2218p.

